

Zagreb, 16. siječnja 2015.

HRVATSKA REGULATORNA AGENCIJA ZA MREŽNE DJELATNOSTI
Ulica Roberta Frangeša Mihanovića 9
HR-10 110 ZAGREB

PREDMET: Javna rasprava - Analiza tržišta završavanja glasovnih poziva u vlastitoj mobilnoj mreži

VIPnet d.o.o. (dalje u tekstu: Vipnet) kao operator javnih komunikacijskih mreža i usluga ovim putem dostavlja komentare i prijedloge u okviru javne rasprave o prijedlogu odluke u postupku analize tržišta završavanja glasovnih poziva u vlastitoj mobilnoj mreži.

Vipnet u cijelosti podržava prijedlog Odluke, kojim se utvrđuje mjerodavno tržište završavanja glasovnih poziva u vlastitoj mobilnoj mreži, operatori sa značajnom tržišnom snagom i regulatorne obveze.

Nastavno na sam dokument HAKOM-a „Analiza tržišta završavanja glasovnih poziva u vlastitoj mobilnoj mreži“ koji je u cijelosti sastavni dio prethodno navedene odluke, dostavljamo naše komentare i prijedloge, kako slijedi:

1. Poglavlje 6.6. Neravnopravni položaj hrvatskih operatora pokretnih mreža u odnosu na operatore izvan EU/EEA zemalja

Vipnet je suglasan s tvrdnjama HAKOM-a u predmetnom poglavlju dokumenta Analize tržišta. Radi izbjegavanja dvojbi unutar tog teksta predloženog od strane HAKOM-a, odnosno, radi objektivnog prikaza činjenica, predlažemo da se tekst tog poglavlja nadopuni i izmjeni, kako slijedi:

„Sukladno analizi iz 2013., operatori pokretnih mreža u Republici Hrvatskoj su za sve pozive koji su započeli u EU/EEA zemljama ili su u Republiku Hrvatsku predani iz EU/EEA zemalja primjenjivali reguliranu cijenu završavanja poziva dok su za sve pozive direktno predane iz zemalja izvan EU/EEA istu komercijalno dogovarali.

U praksi se pokazalo da operatorima sa značajnom tržišnom snagom na ovom tržištu cjelokupni promet, uključujući i promet izvan EU/EEA zemalja, predaju EU/EEA operatori. **Naime, čak i da neki od operatora sa značajnom tržišnom snagom na ovom tržištu ima ostvareno direktno međupovezivanje s operatorima izvan EU/EEA zemalja, i ukoliko takvim operatorima ponudi na komercijalnoj osnovi više cijene završavanja, operatori izvan EU/EEA zemalja istovremeno dobivaju komercijalne ponude od strane operatora iz EU/EEA zemalja, i temeljem razumne poslovne logike usmjeravaju promet prema RH putem operatora iz EU/EEA zemalja, što rezultira time da ne postoji mogućnost komercijalnog dogovora operatorima sa značajnom tržišnom snagom na ovom tržištu s operatorima izvan EU/EEA.** Iz navedenog proizlazi da se u praksi cjelokupno završavanje prometa, uključujući i pozive koji su započeli izvan EU/EEA zemalja, naplaćivalo po reguliranim cijenama, a koje će od 1. siječnja 2015. biti određene na temelju pure LRIC pristupa. S druge strane, operatori izvan EU/EEA, posebice susjedne zemlje u kojima započinje najveći udio prometa izvan EU/EEA zemalja koji završava u Republici Hrvatskoj, naplaćuju cijene koje su znatno više od reguliranih cijena hrvatskih operatora s obzirom da njihove cijene nisu regulirane na način koji je obavezan za članice EU/EEA. Ovakvu situaciju u praksi, u kojoj postoji neravnopravni odnos između hrvatskih operatora pokretnih mreža i operatora izvan EU/EEA zemalja, HAKOM je prepoznao kao prepreku na tržištu, **na štetu krajnjih korisnika u RH i operatora sa značajnom tržišnom snagom na ovom tržištu.**“

2. Poglavlje 7.1. Obveza pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže

Vipnet je suglasan da je neophodno odrediti obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže za sva tri operatora mobilnih mreža, kako je navedeno u predmetnom poglavlju dokumenta Analize tržišta, te predlažemo da se tekst određenih konkretnih obveza nadopuni i izmjeni, kako slijedi:

„Stoga HAKOM zadržava HT-u, Tele2 i Vipnet-u obvezu pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže. U okviru navedene obveze, a u skladu s člankom 61. stavkom 3. ZEK-a, HT, Tele2 i Vipnet su obvezni:

1. obveza pregovaranja u dobroj vjeri s drugim operatorima koji traže pristup u svrhu međupovezivanje odnosno obveza odgovora na svaki razuman, **opravdan i potpun** zahtjev za međupovezivanje u roku od 10 dana od zaprimanja zahtjeva za pregovore;
2. obveza kojom operatori sa značajnom tržišnom snagom ne smiju ukinuti već odobreni pristup za međupovezivanje s postojećim operatorima pokretnih i nepokretnih mreža;
3. obveza pružanja usluge potrebne za osiguranje međusobnog djelovanja usluga za krajnje korisnike usluga, uključujući opremu za usluge inteligentnih mreža u pokretnim mrežama;
4. obveza da međusobno povežu mreže ili mrežnu opremu odnosno obveza realizacije funkcionalnog međupovezivanja u roku od 60 dana od dana zaprimanja **razumnog, opravdanog i potpunog** zahtjeva za pregovore.“

Obrazloženje:

U članku 61. stavak 1. Zakona o elektroničkim komunikacijama (dalje u tekstu: ZEK), određeno je da HAKOM može odrediti operatorima obvezu udovoljavanja opravdanim zahtjevima za pristup i korištenje posebnih dijelova mreže, te stoga smatramo da je neophodno termin „opravdanim zahtjevima“ u cijelosti prenijeti i u regulatorne obveze, uz termine „razuman“ i „potpun“ koje HAKOM sam navodi u popisu pojedinih obveza.

3. Poglavlje 7.1. Obveza pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže

U predmetnom poglavlju HAKOM određuje jedinstveni iznos naknade za nepravovremenu (zakašnjelu/preuranjenu) realizaciju usluge u iznosu od 500 HRK po danu za nepravovremenu (zakašnjelu/preuranjenu) realizaciju u prvih deset dana, a od jedanaestog dana pa sve do realizacije usluge u iznosu od 1000 HRK po danu za nepravovremenu (zakašnjelu/preuranjenu) realizaciju.

Vipnet nije suglasan s određivanjem predmetnih iznosa naknada za nepravovremenu (zakašnjelu/preuranjenu) realizaciju usluge, te smo stajališta da se taj cijeli stavak treba izbrisati.

Obrazloženje:

U slučaju preuranjene realizacije usluge od strane operatora za međupovezivanja, po našem mišljenju, nema nikakvog opravdanja kažnjavanja tog operatora, štoviše, takva praksa realizacije svih potrebnih radnji i preduvjeta za uspostavu međupovezivanja u rokovima kraćima od obveznih je svakako dobrodošla, i uvjereni smo opće prihvaćena od strane svih podnositelja zahtjeva.

Štoviše, unutar regulatorne obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže, koje smo komentirali u točki 2. ovog očitovanja, izrijeком je navedena obveza realizacije funkcionalnog međupovezivanja u roku od 60 dana, čime je razumno i racionalno zadan konačni rok uspostave međupovezivanja.

Pri tom ni na koji način nije zabranjena realizacija međupovezivanja i u kraćim rokovima niti je na bilo koji način određena obveza uspostave međupovezivanja točno na 60. dan od zaprimanja zahtjeva za pregovore.

U slučaju zakašnjele realizacije usluge, razlozi zakašnjenja mogu biti objektivno uzrokovani s obje strane, kao i usred djelovanja više sile. Ni na koji način nije određen jasan kriterij određivanja trenutka potpune realizacije usluge, da bi se objektivno moglo ocijeniti da li je isti ispunjen u zadanom roku, i tko je objektivno kriv za neispunjenje istog.

Istovremeno se naknade za nepravovremenu realizaciju usluge odnose samo na jednu stranu, koja možda uopće neće biti kriva za kašnjenje ili će biti djelomično kriva.

U stvarnosti, konačna realizacija usluga međupovezivanja sastoji se od samog procesa pregovaranja i mogućeg odugovlačenja od strane podnositelja zahtjeva, realizacije vodova međupovezivanja na koje sam operator s regulatornim obvezama nema utjecaja ukoliko je podnositelj zahtjeva odlučio samostalno osigurati vodove međupovezivanja izgradnjom ili unajmljivanjem od trećih strana, te u konačnici implementacijom usmjeravanja poziva i sustava obračuna i naplate usluga međupovezivanja, kao i testiranja funkcionalnosti poziva i korisničkih usluga, te prenosivosti brojeva, koje same po sebi mogu kasniti i na strani podnositelja zahtjeva.

Sve navedene faze uspostave međupovezivanja mogu imati ključnu ulogu u poštivanju rokova, ali uslijed nepravovremenog postupanja bilo koje strane, bez namjere ili s namjerom, ili uslijed djelovanja više sile, mogu rezultirati neopravdanim kažnjavanjem operatora s regulatornim obvezama, suprotno načelima pravičnosti, razumnosti i pravodobnosti.

Također, zakašnjenje u realizaciji usluga međupovezivanja u slučajevima ulaska na tržište novog operatora ima neznatan učinak, s obzirom da početni komunikacijski promet tog operatora putem vodova međupovezivanja gotovo i ne postoji. Time je i stvarna potencijalna šteta beznačajna, te u nikakvoj korelaciji s jednoznačno određenim naknadama za nepravovremenu realizaciju usluge.

Mišljenja smo, ukoliko operator koji se uslijed kašnjenja druge strane smatra oštećenim, odnosno, smatra da je pretrpio određenu financijsku štetu i gubitak dobiti, takav zahtjev podnosi i obrazlaže nadležnim pravosudnim institucijama RH, i tamo isti dokazuje.

4. Poglavlje 7.3. Obveza transparentnosti

S obzirom na naša stajališta izražena u točki 3. ovog očitovanja, predlažemo da se tekst ovog poglavlja dokumenta Analize tržišta nadopuni i izmjeni, kako slijedi:

„U standardnoj ponudi moraju biti opisane usluge koje operator nudi u vezi s uslugom završavanja glasovnih poziva u vlastitoj mobilnoj mreži, ista mora biti podrobno raščlanjena u skladu s tržišnim potrebama te s njima povezanim uvjetima, uključujući cijene, razumno određene rokove ~~i naknade u slučaju kašnjenja~~, sve u skladu s obvezama određenim odlukom iz članka 56. stavka 2. ZEK-a.

Standardna ponuda međupovezivanja mora sadržavati cijene, kao i rokove ~~i naknade za nepoštivanje rokova~~ uspostave usluga, kako bi se osiguralo pošteno, razumno i pravovremeno ispunjavanje obveza. Objava standardne ponude omogućava brže sklapanje ugovora, sprječava diskriminaciju te može spriječiti sporove koji bi mogli proizaći u slučaju nepostojanja standardne ponude.“

5. Poglavlje 7.4. Obveza nadzora cijena

Vipnet je potpuno suglasan s tvrdnjama HAKOM-a u predmetnom poglavlju dokumenta Analize tržišta.

Radi izbjegavanja dvojbi unutar tog teksta predloženog od strane HAKOM-a, odnosno, radi objektivnog prikaza činjenica, predlažemo da se tekst tog poglavlja nadopuni i izmjeni, kako slijedi:

„Kako bi spriječio mogućnost pojave prethodno spomenutih prepreka razvoju tržišnog natjecanja, HAKOM određuje operatorima HT-u, Tele2 i Vipnet-u obvezu nadzora cijena, i to samo za:

*- uslugu završavanja glasovnih poziva u mrežu operatora HT, Tele2 i Vipnet započelih s A brojeva koji pripadaju nekom od nacionalnih ili EU/EEA operatora neovisno o mreži u kojoj je poziv započeo, pri čemu A broj operatoru koji ima mogućnost raspoznavanja A broja mora biti vidljiv, **ispravan i potpun**.*

Stoga se obveza nadzora cijena primjenjuje na pozive koji su završili u mreži operatora pokretnih mreža, neovisno o tome jesu li pozivi započeti s A brojeva koji pripadaju nekom od nacionalnih ili međunarodnih EU/EEA operatora pokretne ili nepokretne mreže (slika 14).

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, obveza nadzora cijena ne odnosi se na pozive koji su započeli s A broja u mreži nekog od međunarodnih operatora iz zemlje koja nije članica EU/EEA i za pozive za koje je nemoguće utvrditi zemlju **ili potpuni A broj** pozivatelja.

Slijedom navedenog, naglasak regulacije je na korisniku, dok je kod dosadašnje regulacije naglasak bio na državi operatora koji je predao poziv u mrežu hrvatskih operatora.

Međutim, s obzirom da implementacija sustava raspoznavanja A broja s kojeg je poziv započeo zahtijeva određena ulaganja, do implementacije navedenih sustava vrijedit će dosadašnja regulacija, odnosno nadzor cijena se primjenjuje na uslugu završavanja (terminacije) poziva u mrežu operatora HT, Tele2 i Vipnet predanih iz mreže nekog od nacionalnih ili EU/EEA operatora neovisno o mreži u kojoj je poziv započeo. Uzimajući u obzir prethodno navedeno, obveza nadzora cijena ne odnosi se na pozive koji su direktno predani iz mreže nekog od međunarodnih operatora iz zemlje koja nije članica EU/EEA.

U praksi navedeno znači da će se za sve pozive, neovisno o tome u kojoj zemlji pripada A broj, primjenjivati regulirana cijena završavanja poziva s obzirom da su hrvatski operatori povezani isključivo s EU operatorima koji im predaju sav promet izvan EU/EEA zemalja. HAKOM je ovako odredio vodeći računa o načelu razmjernosti iz članka 5. ZEK-a, a koje je jedno od osnovnih načela o kojem HAKOM mora voditi računa u obavljanju regulatornih poslova iz svoje nadležnosti. Naime, HAKOM smatra opravdanim da operatorima sami procjene koristi koje će imati od implementacije navedenih sustava, a kako ne bi nametao neopravdani teret operatorima sa značajnom tržišnom snagom.

Radi izbjegavanja dvojbi, ukoliko operator ima implementiran sustav raspoznavanja A broja, a sam A broj nije vidljiv, **potpun ili ispravan** (operator A broja **ili tranzitni operator** ga iz nekog razloga skriva, **mijenja ili skraćuje**), operatori sa značajnom tržišnom snagom nisu obvezni naplaćivati reguliranu cijenu.

HAKOM smatra kako je segmentirana regulacija cijena opravdana zbog velike asimetrije cijena završavanja glasovnih poziva koje naplaćuju operatori u RH u usporedbi s onima izvan EU/EEA zemalja. Takva asimetrija cijena rezultira da korisnici koji zovu u zemlje izvan EU/EEA plaćaju više maloprodajne cijene, odnosno troškovi poziva znatno su skuplji u odnosu na pozive koji bi bili upućeni prema EU/EEA zemljama. Istovremeno, ukoliko korisnik iz zemlje koja je izvan EU/EEA područja poziva hrvatski broj, plaća znatno nižu cijenu, u ovom slučaju reguliranu cijenu temeljenu na *pure* LRIC modelu, s obzirom da se u praksi svi takvi pozivi predaju preko EU/EEA operatora.

Osim toga, sukladno članku 8. stavak 2. točka b. Okvirne direktive, nacionalna regulatorna tijela u obavljanju svojih poslova trebaju promicati djelotvorno tržišno natjecanje na način da osiguraju takve uvjete na tržištu koji neće dovesti do narušavanja tržišnog natjecanja u elektroničkom komunikacijskom sektoru. Dodatno, članak 8. stavak 5. točka c. Okvirne direktive propisuje da nacionalna regulatorna tijela u obavljanju svojih poslova moraju osigurati djelotvorno tržišno natjecanje koje će rezultirati boljitkom za krajnje korisnike.

HAKOM je stoga mišljenja da ako bi obveza nadzora cijene bila nametnuta i za završavanje poziva s A broja iz mreže operatora izvan EU/EEA zemalja došlo bi do narušavanja tržišnog natjecanja i samim time članka 8. stavka 2. točke b. Okvirne direktive, obzirom da bi kod ugovaranja cijena završavanja glasovnih poziva s operatorima izvan EU/EEA zemalja hrvatski operatori bili dovedeni u neravnopravan položaj zbog obveze naplaćivanja regulirane, niske cijene temeljene na *pure* LRIC modelu, dok bi istovremeno tim istim operatorima bili prisiljeni plaćati višu cijenu završavanja glasovnih poziva, koja nije regulirana. Posljedica takvog neravnopravnog položaja hrvatskih operatora je situacija u kojoj su hrvatski korisnici prisiljeni plaćati više maloprodajne cijene za međunarodne pozive prema zemljama koje ne pripadaju EU/EEA području, te u tom slučaju regulacija ne bi dovela do boljitka hrvatskih korisnika što bi u konačnici značilo kršenje članka 8. stavak 5. točka c. Okvirne direktive.“

Srdačan pozdrav,

VIPnet d.o.o.